

Bruxelles, 23. svibnja 2024.
(OR. en)

10183/24

RECH 243
COMPET 580

ISHOD POSTUPAKA

Od:	Glavno tajništvo Vijeća
Na datum:	23. svibnja 2024.
Za:	Delegacije

Br. preth. dok.:	9329/1/24 REV 1
Predmet:	Ex post evaluacija programa Obzor 2020. i izgledi za budućnost – zaključci Vijeća (odobreni 23. svibnja 2024.)

Za delegacije se u prilogu nalaze Zaključci Vijeća o *ex post* evaluaciji programa Obzor 2020. i izgledima za budućnost, koje je Vijeće odobrilo na 4026. sastanku održanome 23. svibnja 2024.

ZAKLJUČCI VIJEĆA O EX POST EVALUACIJI PROGRAMA OBZOR 2020. I
IZGLEDIMA ZA BUDUĆNOST

VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

PODSJEĆAJUĆI NA

- svoje zaključke od 27. svibnja 2016.¹ naslovljene „FP7 i izgledi za budućnost: ulaganja u istraživanja i inovacije za rast, radna mjesta i rješenja društvenih izazova”, u kojima je izražena potpora ambicioznim naporima na pojednostavnjenju koje je pokrenula Komisija, prepoznata važnost osiguravanja privlačnosti i dostupnosti okvirnih programa, primljena na znanje potreba za boljim usklađivanjem programa politika i navedeno da su za procjenu dugoročnih učinaka okvirnih programa EU-a za istraživanja, razvoj i inovacije potrebni najnoviji podaci dovoljno visoke kvalitete, istodobno uzimajući u obzir potrebu za svođenjem administrativnih opterećenja za sudionike na najmanju moguću mjeru, a relevantna nacionalna i regionalna tijela te Komisija pozvani da povećaju učinak financijske poluge javne potrošnje za istraživanja i razvoj na druga javna i privatna financiranja istraživanja i inovacija te da omoguće javno-privatnu suradnju;
- svoje zaključke od 1. prosinca 2017.² naslovljene „Od privremene evaluacije programa Obzor 2020. do devetog okvirnog programa”, u kojima je istaknuto da dodana vrijednost EU-a mora biti glavni pokretač u oblikovanju i provedbi okvirnog programa;

¹ 9527/16.

² 15320/17.

- svoju Preporuku o Paktu za istraživanje i inovacije u Europi od 19. studenoga 2021.³, u kojoj je predložilo zajednički skup vrijednosti i načela svojstvenih europskom istraživačkom prostoru (EIP) i njegovim sustavima za istraživanja i inovacije, kao što je težnja za izvrsnošću i uključivošću kao načelo za ostvarivanje punog potencijala EIP-a, pri čemu je također ukazalo na važnost koordinacije i usklađenosti između europske dimenzije i nacionalnih i regionalnih politika u području istraživanja i inovacija te na sveukupnu odgovornost za povećavanje učinka znanja na društvo i ponovno potvrdilo cilj ulaganja 3 % BDP-a Unije u istraživanje i razvoj;
 - svoje Zaključke o tematskom izvješću Europskog revizorskog suda br. 15/2022: „Mjere za širenje sudjelovanja u programu Obzor 2020. bile su dobro osmišljene, ali postizanje održivih promjena uglavnom će ovisiti o naporima nacionalnih tijela” od 13. listopada 2022.⁴ i Zaključke o tematskom izvješću Europskog revizorskog suda br. 23/2022 naslovljenom „Sinergije između programa Obzor 2020. i europskih strukturnih i investicijskih fondova – Još nije iskorišten puni potencijal” od 9. ožujka 2023.⁵, u kojima je naglašena važnost sinergije među programima Unije, s jedne strane, te između europske, nacionalne i regionalne razine, s druge strane, kako bi se osigurali usklađeno programiranje i provedba te premostio jaz u području istraživanja i inovacija;
1. POZDRAVLJA izvješće Komisije Europskom parlamentu i Vijeću pod naslovom „*Ex post* evaluacija Obzora 2020., okvirnog programa EU-a za istraživanje i inovacije”⁶ objavljeno 29. siječnja 2024.; PRIMJEĆUJE da se u okviru programa Obzor Europa radi na nekoliko preporuka iz *ex post* evaluacije te stoga SA ZANIMANJEM OČEKUJE pravodobno izvješće Komisije o privremenoj evaluaciji programa Obzor Europa te PONOVRNO POTVRĐUJE važnost baze čvrstih i rigoroznih dokaza kao temelja za osmišljavanje i provedbu okvirnih programa;

³ 13701/21.

⁴ 13426/22.

⁵ 7258/23.

⁶ 5941/24 i 5941/24 ADD 2 – 4.

I. Temeljna načela

2. ISTIČE da okvirni program u ostvarivanju željenog učinka koji donosi dobrobit građanima EU vodi težnja za izvrsnošću, a glavni su mu ciljevi jačanje znanstvene i tehnološke baze EU-a, uz istodobno promicanje svih istraživačkih aktivnosti koje se smatraju potrebnima kako bi se doprinijelo osmišljavanju i provedbi relevantnih politika Unije; NAPOMINJE da je okvirni program stoga ključan za Unijine političke prioritete i prioritete u području politika, među ostalim za razvoj EIP-a u kojem postoji slobodan protok istraživača, znanstvenih spoznaja i tehnologije, čime se uvelike doprinosi konkurentnosti i otpornosti Unije;
3. NAGLAŠAVA ključnu ulogu okvirnog programa kao središnjeg instrumenta na razini EU-a za podupiranje istraživanja i inovacija te POTVRĐUJE dodanu vrijednost okvirnog programa pri omogućivanju aktivnosti u području istraživanja i inovacija, osobito suradničkih istraživanja, koje ne bi bilo moguće ostvariti drugim sredstvima ili izvorima financiranja;
4. PRIMA NA ZNANJE poruku izraženu u evaluaciji da su, kako bi se postigli ti ciljevi i povećale konkurentnost Unije, njezina privlačnost za talente u području istraživanja i inovacija te njezina sposobnost poticanja javnih i privatnih ulaganja, potrebni odgovarajući proračun i stabilnost tijekom provedbene faze okvirnog programa, ne dovodeći u pitanje budući višegodišnji financijski okvir Unije; k tome ISTIČE da je za to potreban snažan i međusobno povezan europski sustav istraživanja i inovacija na razini EU-a i na nacionalnoj i regionalnoj razini te PODSJEĆA da su države članice EU-a još daleko od postizanja cilja da se razini EU-a svake godine 3 % BDP-a ulaže u istraživanja i razvoj, te da je EU u 2022. uložio 2,22 % BDP-a;

II. Znanstveni učinak

5. POZDRAVLJA velik znanstveni učinak programa Obzor 2020., koji djeluje kao pokretač znanstvenih otkrića i najnovijih postignuća u znanosti i tehnologiji, čime znatno doprinosi položaju Unije kao globalne znanstvene sile; osobito je SVJESNO znanstvenih doprinosa Europskog istraživačkog vijeća (ERC) i aktivnosti Marie Skłodowska-Curie (MSCA) kao vodećih instrumenata i POZDRAVLJA njihov pozitivan strukturni učinak na kvalitetu znanosti, osposobljavanje, razvoj karijere i radne uvjete istraživača; POZIVA Komisiju da dalje istraži načine na koje se može proširiti učinak poluge tih instrumenata radi postizanja znanstvene izvrsnosti i unapređivanja vještina i karijera istraživača u svim organizacijama koje sudjeluju u okvirnom programu;
6. PRIMA NA ZNANJE da je program Obzor 2020. obuhvaćao cijeli vrijednosni lanac istraživanja i inovacija te POZIVA Komisiju da u pristupu financiranju nastoji postići ravnotežu između temeljnih istraživanja i završnih faza gospodarskog ili društvenog vrednovanja rezultata istraživanja, što uključuje i pružanje više prilika za suradnička istraživanja na nižim razinama tehnološke spremnosti; NAGLAŠAVA važnost ulaganja u snažnu i opsežnu bazu znanja, čime se dugoročno osigurava širok raspon rezultata istraživanja i inovacija, a time i jača sposobnost Unije da brzo i učinkovito reagira na nepredviđene krize;

III. Društveni učinak

7. PRIMA NA ZNANJE važne doprinose programa Obzor 2020. prevladavanju ključnih društvenih izazova, u skladu s prioritetima Unije i povezano s ciljevima održivog razvoja; POZDRAVLJA zaokret na strateški usmjereniji, interdisciplinarniji i ciljaniji pristup programa Obzor 2020. kojim je rezultirala njegova privremena evaluacija, usmjeren na promicanje aktivnosti u području istraživanja i inovacija s potencijalom za preobrazbu društvenih, gospodarskih i okolišnih sustava te povećanje otpornosti Unije; NAPOMINJE da Obzor 2020. nije u potpunosti ostvario svoj proračunski cilj za teme povezane s klimom;

8. NAGLAŠAVA da taj pristup, kako bi se u potpunosti iskoristio potencijal ulaganja u istraživanja i inovacije na svim razinama, zahtijeva koordinirani angažman i rano uključivanje država članica te savjetovanje sa svim dionicima pri utvrđivanju i zajedničkom osmišljavanju tematskih prioriteta u području istraživanja i inovacija; ISTIČE vrijednost pristupa odozdo prema gore, koji je unutar tematskih prioriteta manje preskriptivan i kojim se iskorištava puni potencijal kreativnosti istraživača u bavljenju tim pitanjima; POZIVA Komisiju da nastavi kombinirati relevantne doprinose iz svih dijelova programa kako bi se omogućio rad na zajedničkim ciljevima i povećao učinak u najvažnijim područjima, što je pokrenuto primjenom pristupa utemeljenog na ključnim područjima; PODSJEĆA na važnu ulogu koju rezultati istraživanja i inovacija imaju u postupku oblikovanja politika i POTIČE Komisiju da optimizira način na koji projekti okvirnog programa daju povratne informacije za potrebe politika;
9. POTVRĐUJE da se uključivanje društvenih i humanističkih znanosti povećalo tijekom trajanja programa i da se povećala kvaliteta uključivanja društvenih i humanističkih znanosti u projekte, ali ŽALI zbog toga što je uključivanje društvenih i humanističkih znanosti neujednačeno u različitim dijelovima programa i što njihovo uključivanje u projekte nije uvijek jednako kvalitetno; NAGLAŠAVA važnost uključivanja društvene perspektive u istraživačke aktivnosti i tehnološki razvoj, čime se unapređuju mogućnosti za stvaranje industrijske i društvene vrijednosti; POZIVA Komisiju da već u fazi izrade svih programa rada na primjereniji način uzme u obzir društvenu perspektivu te da je strože ocjenjuje u prijedlozima projekata kada je to relevantno;

IV. Učinak na gospodarstvo

10. PREPOZNAJE širi učinak okvirnog programa na gospodarstvo, koji se ne očituje samo u poticanju zapošljavanja i gospodarskog rasta zahvaljujući ulaganju u istraživanja i inovacije te u prijenosu znanja na društvo i na tržište, već i u poticanju javnih i privatnih ulaganja i povećanju produktivnosti uključenih poduzeća; ISTIČE potrebu za daljnjim promicanjem i podupiranjem privatnih ulaganja putem okvirnog programa; PRIMA NA ZNANJE procjenu da će svaki euro uložen u program Obzor 2020. donijeti pet eura koristi za građane EU-a do 2040.; POZDRAVLJA ulaganje većih napora u povećanje uspješnosti Unije u području istraživanja i inovacija;

11. POZDRAVLJA uvođenje pilot-projekta Europskog vijeća za inovacije u okviru programa Obzor 2020., čime je pokrenuto stvaranje jedinstvene kontaktne točke za inovacijske mjere; PONOVRNO POTVRĐUJE potrebu da države članice i Komisija nastave podupirati sve vrste inovacija, uključujući revolucionarne inovacije i tehnološki potencijal u cijeloj Europi, te napore za jačanje europskog tržišta rizičnog kapitala koje olakšava prekogranična ulaganja i povećava raspoloživi rizični kapital za inovacije, uključujući širenje novih tehnologija; POZIVA Komisiju da dodatno produbi sinergiju između relevantnih inovacijskih instrumenata i programa, na primjer povećanja komplementarnosti između Europskog instituta za inovacije i tehnologiju i Europskog vijeća za inovacije u cilju potpore inovacijama te ocijeni mogućnosti za izbjegavanje preklapanja među instrumentima;
12. NAGLAŠAVA da je unatoč ogromnom broju iskoristivih rezultata projekata u okviru programa Obzor 2020. potrebno uložiti veće napore kako bi ih krajnji korisnici, uključujući tvorce politika, u većoj mjeri doista i primjenjivali; PRIMA NA ZNANJE Komisijina nastojanja da uspostavi usluge i alate za potporu iskorištavanju i diseminaciji rezultata u cijeloj Uniji kako bi se povećala prepoznatljivost i upotrebljivost rezultata, ali POZIVA Komisiju da te alate i usluge nastavi poboljšavati i proširivati te da istraži dodatne načine pružanja potpore korisnicima u unapređivanju njihovih kapaciteta i vještina u području vrednovanja znanja i komunikacije;
13. ISTIČE dodanu vrijednost ranog uključivanja krajnjih korisnika ili njihove perspektive u osmišljavanje i strukturu relevantnih projekata u području istraživanja i inovacija; POZDRAVLJA povećanje broja novih sudionika koje je program Obzor 2020. privukao iz različitih sektora, znanstvenih disciplina i zemalja, te POZIVA Komisiju da nastavi olakšavati sudjelovanje novih subjekata iz cijele Unije, posebno MSP-ova, koji mogu donijeti dodanu vrijednost u jačanju stvaranja i vrednovanja znanja;

V. Sinergija

14. PRIMA NA ZNANJE napredak postignut u olakšavanju sinergije između programa Obzor 2020. i drugih programa i fondova EU-a; NAPOMINJE da je u okviru programa Obzor 2020. u provedbi ostvaren napredak u području početne sinergije i alternativnog financiranja, ali da postoji potreba za poboljšanjem kada su posrijedi sinergija u fazi primjene i dopunsko financiranje sredstvima EU-a te financiranje iz nacionalnih, regionalnih i privatnih izvora; SVJESNO JE da partnerstva mogu potaknuti sinergiju između nacionalnog financiranja i financiranja sredstvima EU-a te ojačati stvaranje i vrednovanje znanja; PREPORUČUJE da se u okvirnom programu uspostave učinkovitiji putovi između relevantnih sektorskih programa EU-a te nacionalnih i regionalnih programa za poboljšanje ili povećavanje rezultata istraživanja i inovacija koji su proizašli iz aktivnosti okvirnog programa kako bi se potaknulo njihovo iskorištavanje i primjenu; POTIČE Komisiju i države članice da istraže načine na koje bi se mogli proširiti opseg i upotreba pečata izvrsnosti te povećati svijest o toj mogućnosti;
15. POZIVA Komisiju da s državama članicama oblikuje sveobuhvatnu viziju europskog, nacionalnog i regionalnog financiranja istraživanja i inovacija, koja bi izradom programa i boljim povezivanjem svih dijelova dovela do pojednostavnjenja i usklađenijeg pristupa, čime bi se povećale komplementarnost i usklađenost, smanjila rascjepkanost i maksimalno povećala daljnja primjena rezultata istraživanja i inovacija; POTIČE Komisiju i države članice da ojačaju suradnju među tijelima uključenima u upravljanje relevantnim programima povezanim s područjem istraživanja i inovacija na razini EU-a te na nacionalnoj i regionalnoj razini, uključujući programe kohezijske politike i okvirni program; POZIVA Komisiju da nastavi ulagati u povećavanje informiranosti tijela za financiranje i podnositelja zahtjeva o iskoristivim rezultatima okvirnog programa te u mogućnosti daljnjeg djelovanja za sve programe i u različitim fazama razvoja istraživanja i inovacija;

VI. Potpora EIP-u

16. POZDRAVLJA ciljeve i postignuća dijela programa Obzor 2020. „Znanost s društvom i za društvo” te POZIVA Komisiju i države članice da bolje usklade okvirni program s EIP-ovim okvirom politika kako bi bili relevantniji za uspostavu jedinstvenog tržišta za istraživanja i inovacije bez granica u cijeloj Europi;
17. POZDRAVLJA napredak u pogledu rodne ravnoteže u programu Obzor 2020., ali SMATRA da bi trebalo ojačati sudjelovanje žena u programu, među ostalim u koordinaciji projekata; POZIVA Komisiju da dodatno analizira uzroke neravnoteža i istraži snažnije dodatne mjere za podupiranje istraživačica, evaluatorica, poduzetnica i inovatorica te PREPORUČUJE neprestanu usredotočenost na integraciju rodne dimenzije u sadržaje istraživanja i inovacija te podupiranje uključivanja rodne ravnopravnosti;
18. IZDVAJA razvoj, nadogradnju i veću dostupnost istraživačkih i tehnoloških infrastruktura ostvarenih u okviru programa Obzor 2020., čime se jača istraživačka suradnja, omogućuje najsuvremeniji znanstveni napredak i osigurava testiranje inovacija; PREPORUČUJE državama članicama i Komisiji da olakšaju pristup istraživačkim infrastrukturama, među ostalim za suradnička istraživanja, te da stvore veću sinergiju između programa financiranja istraživačkih infrastruktura sredstvima EU-a te programa financiranja na nacionalnoj i regionalnoj razini kako bi osigurale održivost njihova djelovanja, u skladu s radom i preporukama Europskog strateškog foruma za istraživačke infrastrukture (ESFRI);

19. POZDRAVLJA napredak postignut u integraciji načela otvorenog pristupa i s njime povezanih zahtjeva u Obzor 2020., stvaranje platforme za objavljivanje otvorenog pristupa *Open Research Europe* (ORE) i uspostavu Europskog oblaka za otvorenu znanost (EOSC), što doprinosi boljem protoku znanja; PREPORUČUJE da se u upravljanju podacima u svim disciplinama i dijelovima programa i dalje potiče načelo vidljivih, dostupnih, interoperabilnih i ponovno upotrebljivih podataka (FAIR);
20. PODSJEĆA da je otvorenost programa Obzor 2020. međunarodnoj suradnji u području istraživanja i inovacija ključna za povećavanje izvrsnosti i privlačnosti EU-a, prevladavanje globalnih izazova i podupiranje ciljeva vanjske i razvojne politike Unije; POZIVA Komisiju da ojača međunarodnu suradnju u skladu s načelima i vrijednostima međunarodne suradnje u području istraživanja i inovacija, kao i stratešku autonomiju EU-a, čuvajući pritom otvoreno gospodarstvo i uzimajući u obzir promjenjivi geopolitički kontekst tako da otvorenost i slobodu znanstvenog istraživanja uravnoteži s potrebom za jačanjem sigurnosti istraživanja;

VII. Širenje sudjelovanja

21. SVJESNO JE umjerenog povećanja stope sudjelovanja i umjerenog povećanja udjela doprinosa EU-a zemalja širenja u programu Obzor 2020. te stalno prisutnih razlika između zemalja širenja i zemalja izvan te skupine; PODSJEĆA da istinske održive promjene zahtijevaju trajna nacionalna ulaganja i reforme u nacionalnim sustavima istraživanja i inovacija; POTIČE Komisiju da ocijeni i predstavi učinak i učinkovitost provedenih mjera širenja, uzimajući u obzir različite temeljne uzroke jaza u području istraživanja i inovacija; SVJESNO JE da je u dijelu „Širenje izvrsnosti i sudjelovanja” bilo manje novih korisnika nego u drugim dijelovima programa; istodobno ISTIČE da među zemljama širenja postoje znatne razlike u sudjelovanju i uspješnosti te u tom pogledu POZIVA Komisiju da ocijeni i predstavi učinak različitih opcija za učinkovitiji pristup, uključujući prilagođene mjere, kojima bi se uzeli u obzir utvrđeni temeljni uzroci i doprinijelo premošćivanju jaza u području istraživanja i inovacija;

22. NAGLAŠAVA da je partnerstvo s uspješnim institucijama omogućeno mjerama širenja znatno doprinijelo kvaliteti istraživanja u zemljama širenja te POZIVA Komisiju da ojača mjere kojima se podupire otvaranje mreža istraživača i pružaju prilike za umrežavanje, posebno za istraživače na početku karijere; POZIVA Komisiju da istraži širu primjenu sinergijskih i suradničkih pristupa za izgradnju kapaciteta te da proširi mjere potpore za to;

VIII. Provedba

23. sa žaljenjem UTVRĐUJE da je u nekoliko dijelova programa došlo do prekomjernog broja prijava, što je dovelo do ozbiljnog gubitka napora i resursa podnositelja zahtjeva; POZIVA Komisiju da nastavi istraživati nove pristupe za rješavanje pitanja prekomjernog broja prijava i niske stope uspješnosti, da nastavi ulagati napore u pojednostavnjenje te da smanji administrativne troškove za podnositelje zahtjeva i korisnike; NAPOMINJE da nije bilo moguće financirati gotovo tri četvrtine prijedloga koje su neovisni stručnjaci ocijenili visokokvalitetnima; POZDRAVLJA pilot-mjere za povećavanje učinkovitosti ili smanjivanje složenosti programa i POZIVA Komisiju da istraži daljnje mogućnosti za smanjivanje stope pogreške u operativnim rashodima i troškovima osoblja u okviru podržanih aktivnosti; NAGLAŠAVA da prije šireg uvođenja promjena treba izvršiti transparentnu i pravodobnu evaluaciju pilot-projekata, uzimajući u obzir povratne informacije korisnika i dionika; istodobno ISTIČE da je važno da pravila sudjelovanja ostanu što stabilnija te da su potrebni dokumenti sa smjernicama za podnositelje zahtjeva i korisnike;

24. NAPOMINJE da prevelik broj instrumenata u programu, uključujući složenu panoramu partnerstava, općenito podnositeljima zahtjeva otežava snalaženje i dostupnost unatoč tome što su uvedena znatna poboljšanja, poput portala za financiranje i natječaje; POZIVA Komisiju da istraži dodanu vrijednost svakog zasebnog instrumenta i da prekine ili preusmjeri one koji postižu slabe rezultate ili se preklapaju; SVJESNO JE ključne uloge nacionalnih kontaktnih točaka u usmjeravanju i podupiranju podnositelja zahtjeva te POZIVA države članice i Komisiju da dalje ojačaju svoju ulogu i praksu te da dodatno podupru upravljanje istraživanjima i kapacitete za istraživanja u organizacijama;

IX. Praćenje

25. POZDRAVLJA posvećivanje veće pozornosti ocjenjivanju rezultata i učinaka programa Obzor 2020., ali sa žaljenjem UTVRĐUJE da je opseg mehanizama praćenja u okviru programa Obzor 2020. bio preuzak, ponajprije kada je posrijedi razmatranje gospodarskih i društvenih učinaka, međusektorskih pitanja, osobito u vezi s društvenim i humanističkim znanostima i rodom, prioriteta u području politika, poput djelovanja u području klime, te u procjeni učinka poluge na organizacijske promjene u području istraživanja i inovacija kod njegovih korisnika; stoga POTIČE Komisiju da nastavi ocjenjivati dugoročne učinke programa u budućim evaluacijama, unaprijedi prikupljanje i kvalitetu podataka koji obuhvaćaju cijeli program te da nastavi rad na uspostavi inovativnih metoda, relevantnih pokazatelja i realističnih ciljeva za optimizaciju praćenja.
